

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кірсанова В.В., к.е.н., доцент,
Фокеєва К.С.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення якості офіційної статистичної інформації сформувалась завдяки трансформаційним процесам, що відбувались в українському суспільстві останні два десятиліття. Статистика має забезпечити інформаційні потреби всього суспільства та формувати прогнози щодо макроекономічних показників розвитку підприємств за основними видами економічної діяльності. Максимальне задоволення потреб усіх користувачів статистичної інформації стає основним критерієм діяльності органів державної статистики. Формування достовірної та якісної статистичної інформації, яка створює обґрунтоване судження про стан господарських процесів на макро та мікро рівні та дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, потребує відповідного облікового забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. За умови інтеграції України до європейського економічного простору значно підвищуються вимоги до якості статистичної інформації, зокрема її точності, узгодженості, деталізації тощо. З метою забезпечення заходів щодо Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року[1], розроблені та започатковані Методологічні положення є визначення методології проведення державного статистичного спостереження «Стан ділової активності підприємств» відповідно до вимог Європейського Союзу щодо обстежень тенденцій ділової активності та з урахуванням потреб національних користувачів[2].

Основні положення цього документа сформульовано згідно з рекомендаціями щодо організації та проведення обстежень ділової активності підприємств (ОДАП), викладеними в Об'єднаній гармонізованій програмі ЄС щодо обстежень тенденцій ділової активності бізнесу і споживання та Керівництві ОЕСР із обстежень ділової активності.

ОДАП – це інструмент дослідження економічних явищ з урахуванням суб'єктивних поглядів агентів ринку[3]. ОДАП відрізняється від звичайних кількісних статистичних обстежень одним важливим аспектом, а саме природою інформації, що збирається. Відповідно до [2] однією з переваг анкети ОДАП – це її простота та доступність для респондентів. На думку розробників анкети обстеження, її заповнення не повинно зайняти у респондентів багато часу. Але це стає можливим при відповідному обліковому забезпеченні процесів руху та стану товарообороту та товарних запасів торговельного підприємства.

Стосовно підприємств роздрібною торгівлі програма обстеження ділової активності згідно з анкетною формою № 2К-Т («Анкета для підприємства оптової та роздрібною торгівлі, з ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів») включає такі показники:

- зміни обсягу продажу (обороту) за попередні та у наступні три місяці;
- оцінка поточного обсягу запасів товарів;
- зміни обсягу замовлень підприємств у постачальників на товари у наступні три місяці;
- зміни кількості працівників у наступні три місяці;
- зміни цін на товари у наступні три місяці.

У випадку простого (незваженого) підрахунку відповідей респондентів щодо показників з якісних характеристик здійснюється розрахунок частки респондентів, які надали відповідь на кшталт «більше» (Р), «без змін» (Е), «менше» (М), а також тих респондентів, які не відповіли на відповідне запитання анкети (N), у загальній кількості опитаних підприємств. У сумі ці частки дорівнюють 100%: $P + E + M + N = 100$.

На основі отриманих часток розраховуються баланси (В) як різниця між часткою відповідей на кшталт «більше» та «менше»: $V = P - M$ [2].

Започатковано опитування із січня 2013 р. На рис.1 відображена динаміка кількості підприємств торгівлі, що приймали участь у опитуванні, що побудована на матеріалах Державної служби статистики України [4]. У січні 2013 року у опитуванні прийняли участь 881 підприємство роздрібною торгівлі. Впродовж 2014-2015 років спостерігається поступове зниження кількості підприємств, що брали участь в ОДАП. Це пояснюється загальною економічною кризою в Україні та скороченням кількості суб'єктів підприємництва у ці роки. Проте у першому кварталі 2016 року по всіх видах торгівлі кількості підприємств зростають. Це свідчить про підвищення інтересу підприємств до прогнозування показників ділової активності та поживавлення господарських процесів.

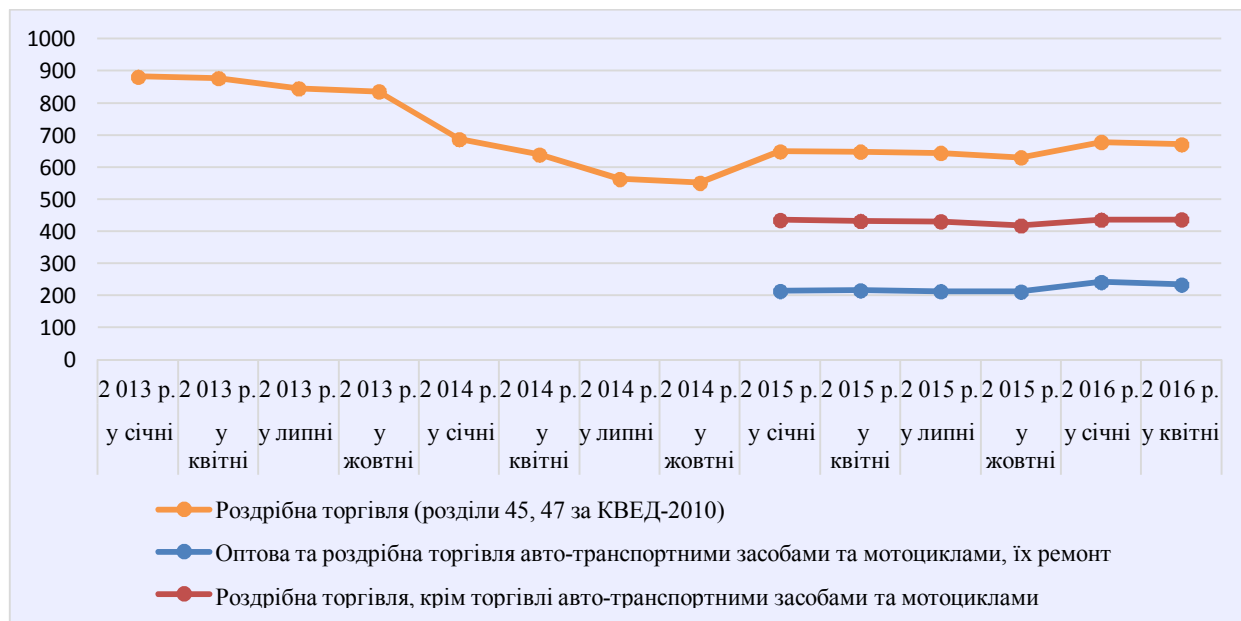

Рис. 1. Аналіз кількості підприємств, що приймали участь в ОДАП
Складено авторами: джерело [4].

Для облікового забезпечення складання анкети ОДАП доцільно розробляти внутрішню звітність, яка дозволить сформуванню обґрунтовану інформаційну базу для відповіді на запитання. Формат цієї звітності має надавати інформацію з наступних показників:

- обсяг товарообороту у динаміці, який дозволяє не тільки визначати зміни у попередні три місяці, а й надавати інформацію, що задовольняє потреби у прогнозування на наступні три місяці;
- поточний обсяг запасів товарів, який необхідно порівнювати з нормою запасу, що відповідно ставить задачу розрахунку обґрунтованої норми запасів товарів різних товарних груп.

При нормуванні товарних запасів часто використовуються такі методи: метод техніко-економічних розрахунків, економіко-статистичний метод, метод експертних оцінок, економіко-математичні методи. В залежності від обраного методу нормування запасів необхідно мати наступну інформацію (див. табл.).

Найбільшого розповсюдження знайшли економіко-статистичні методи. Аналіз вимог до вхідної інформації, при використанні цього методу, доводить необхідність відслідковування динамічних рядів товарообороту, обсягів запасів та їх приростів. Цю інформацію доцільно розглядати по групам товарів, що підвищує точність розрахунків.

Таким чином, для нормування товарних запасів на підприємстві необхідно ввести таку форму внутрішньої звітності, в якій будуть відбиті усі необхідні вхідні дані для проведення

розрахунку. Для нормування методом техніко–економічного розрахунку потрібна велика кількість показників у формі внутрішньої звітності, що з одного боку дозволяє розрахувати норми для кожного асортиментного мінімуму кожного магазину, але з іншого боку збільшує трудомісткість розрахунків.

Таблиця 1

Вимоги до вхідної інформації при розрахунку норми товарних запасів

Метод нормування запасів	Вхідна інформація
1	2
Метод техніко-економічних розрахунків	Широта асортименту, обсяг товарообороту, середня роздрібна ціна, кількість різновидів у кожній товарній групі, час на зовнішній огляд тари, пломб, на розвантажування, перевірку на кількість та якість, переміщення товару до місця продажу та зберігання, час, що витрачається на розпакування та викладення товарів у торговельному залі, одноденний товарооборот, періодичності (частоти) завозу, комплектність партії товарів, що надходять; кількість поставок, середній час періодичності, оптимальний розмір партії, інтервал завозу, раціональний асортимент, період завозу конкретного товару, кількість різновидів, які повинні бути в асортименті магазину, кількість різновидів, що є в одній партії, середня частота завозу, кількості днів у періоді, кількість поставок у товарній групі в період, на який планується.
Економіко-статистичні методи:	
нормування товарних запасів з урахуванням їх середньорічних змін;	Динамічний ряд обсягу товарних запасів, середньорічна змінність товарних запасів.
нормування товарних запасів з використанням коефіцієнтів еластичності;	Приріст товарних запасів у базовому періоді, товарообіг цього періоду, приріст товарообороту, запаси, що передують базовому періоду; приріст обсягу продажу товарів на плановий період; приріст запасів товарів у плановому періоді;
нормування товарних запасів з урахуванням пропорційності коливань рівня запасів коливанням обсягу реалізації (метод пропорційного відхилення);	Коливання рівня запасів, коливання обсягу реалізації
індексний метод	Оцінка співвідношення товарних запасів і товарообороту
Економіко-математичні методи	Зміна споживчого попиту, його розміру та структури, інших факторів, що визначають потребу підприємства у створенні товарних запасів.
Метод експертних оцінок	Об'єм товарообігу, споживчого попиту, швидкість обігу товарів

Джерело: Власна розробка автора

Найбільшого розповсюдження знайшли економіко-статистичні методи. Аналіз вимог до вхідної інформації, при використанні цього методу, доводить необхідність

відслідковування динамічних рядів товарообороту, обсягів запасів та їх приростів. Цю інформацію доцільно розглядати по групам товарів, що підвищує точність розрахунків. Недоліком цього методу є, певною мірою, перенос недоліків та упущень, що раніше мали місце в організації торгового процесу на майбутні періоди.

Метод експертних оцінок використовують тоді коли за допомогою інших методів з деяких причин розрахунки нормативів не точні або підприємству необхідно отримати суб'єктивну думку. При цьому методи враховуються впливу чинників які не мають кількісну оцінку і отже не можуть відбиватися у внутрішній звітності.

Для складання статистичної звітності кожному підприємству необхідно формувати внутрішню звітність так, щоб у кінці звітного періоду за допомогою відповідних вибірок можна було подати статистичну інформацію. Обов'язковими показниками у звітності, що забезпечує підготовку ОДАП та інформації щодо управління товарними запасами на торговельному підприємстві повинні бути дані у розрізі номенклатурних груп товарів :

- залишки товарних запасів на початок та кінець звітного періоду у натуральному та грошовому виразі та темпи їх змін;
- товарооборот у натуральному та грошовому виразі у попередньому та звітному кварталі та темпи їх змін;
- середньоденний обсяг реалізації;
- індекси вартісний, кількісний та цін.

Сучасні інформаційні програми обробки економічної інформації дозволяють отримати необхідну інформацію, при відповідному забезпеченні обліку, з мінімальними затратами праці облікових працівників. Звіт складений, як і в такій простій програмі як Microsoft Excel, так і в складнішій бухгалтерській програмі, дозволить робити відповідні вибірки для подання статистичної інформації в державну службу та управління товарними запасами на підприємстві.

Література

1. Стратегія розвитку державної статистики на період до 2017 року /Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 145-р. офіц. веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/145-2013-%D1%80>;
2. «Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження "стан ділової активності підприємств"», затверджені Наказом Державної служби статистики України від 06.07.2015 № 155 офіц. веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2015/155/155_2015.htm;
3. Пугачова М. В. Використання методів розвідувального статистичного аналізу для інтерпретації даних кон'юнктурних обстежень/ М. В. Пугачова // Статистика України. – 2001. – № 3. – С. 26-33.
4. Державна служба статистики України : офіц. веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Підходи до оцінки ринкової активності підприємств реального сектора економіки [Електронний ресурс] / К.В. Багацька // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 1 (11). – С. 50-56. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n1.html>.
6. Звітність підприємств: [навч.-метод. посібн. для студентів вищих навч. закл.] / С.В. Філіппова, Є.І. Масленніков, О.В. Побережець, С.О. Черкасова. – Одеса: Прескур'єр, 2015 –192 с.